www.turkishstudies.net/education

Turkish Studies - Educational Sciences

eISSN: 2667-5609

INTERNATIONAL BALKAN UNIVERSITY
Sponsored by IBU

Research Article / Araştırma Makalesi

2021-2022 Öğretim Yılında Okutulan 7. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerin Okunabilirlik Yönünden İncelenmesi

İnvestigation of the 7th Grade Turkish Textbooks in Terms of Readability That Were Taught in the 2021-2022 Academic Year

Erol Ogur*

Abstract: Even though the opportunities provided by technology have increased today, textbooks still continue to be one of the most important materials in the teaching process. Textbooks are crucially significant in terms of students' learning new information, assimilation of the values contained in the texts and reinforcing what they have already learned. Textbooks and the reading texts to be selected for them are equally essential in terms of ensuring the achievement of the objectives envisaged by the curriculum. One of the criteria that demonstrate the suitability of the text selection for the student is the suitability of the texts in terms of readability. For this reason, it is important to examine the Turkish texts in terms of readability. In the present study, the texts in three textbooks, one of them published by a private publishing house and two published by the Ministry of National Education, taught in the 7th grades of secondary school in the 2021-2022 academic year were examined in terms of readability. In this study, the screening model based on descriptive features based on document analysis was used as the research model. Free reading texts in the textbooks were included in the study, poetry texts and other texts used in language studies were not included. In the analysis of the texts, the readability formula adapted to Turkish by Ateşman (1997) and the readability formulas developed by Çetinkaya-Uzun (2010) were utilized. The readability scores and readability levels of a total of 77 texts, 39 of which were expository and 38 of which were narrative, were identified. At the end of the study, it was clearly seen that the narrative texts were easier to read than the expository texts. According to the Ateşman Formula, it was revealed that the texts were mainly of medium difficulty; according to the Çetinkaya-Uzun Formula, they were above the existing level of the students. The distribution of texts, except for a slight difference, was generally evenly implemented. In the first book, the number of narrative texts was greater than the number of expository texts. In general, the expository texts were expository than the narrative texts.

Structured Abstract: Introduction

One of the most comprehensively utilized course materials in the teaching of Turkish is the textbooks. The fact that the textbooks are prepared in accordance with the existing curriculum, that they contain information suitable for the objectives, content, activities and evaluation features of the curriculum, and that the textbooks are used as a common teaching tool for the students and teachers enhances its significance.

* Doç. Dr., Bursa Uludağ Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü
Assoc. Prof. Dr., Bursa Uludag University, Department of Turkish and Social Sciences Education
ORCİD 0000-0002-7710-3361
ogur@uludag.edu.tr

Cite as/ Atıf: Ogur, E. (2022). 2021-2022 öğretim yılında okutulan 7. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin okunabilirlik yönünden incelenmesi. *Turkish Studies - Education, 17*(5), 1135-1154. https://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.64283
Received/Geliş: 25 August/Ağustos 2022
Accepted/Kabul: 25 October/Ekim 2022
Published/Yayın: 28 October/Ekim 2022
Checked by plagiarism software
© Yazar(lar)/Author(s) | CC BY- NC 4.0

The literary genres in prose form selected for the Turkish textbooks can be regarded as stories, tales, legends, epics, mythology, fables, novels, jokes, memoirs, travel articles, diaries, dramas, comedy, and Karagöz. The expository text types include such types as resume, letters, reports, articles, criticisms, essays, anecdotes, conversations, interviews, travel articles, memoirs, diaries, and biographies. It is also possible to observe that depending on the form of narration, the genres of memoirs, travel articles, autobiographies, biographies, diaries can occasionally be included in both narrative and expository text types.

The suitability of Turkish textbooks for the existing competence level of students is also a crucial issue. Therefore, there have been some studies carried out in recent years to identify the suitability of Turkish textbooks for the existing competence level of students. One dimension of these studies is to identify the readability of the texts in the textbooks. According to Ateşman (1997), readability is a matter of whether the texts can be comprehended or not comprehended by the readers. Readability is defined as the extent to which a text is suitable for certain readers in terms of complexity (Yulianto, 2019). The suitability of a text will encourage the readers to acquire the information contained in reading and will enhance the readers' interest in what they read (Nurbayan & Bahtiar, 2019).

It is contemplated that the readability of the texts in the textbook and the compatibility between the students will help the development of reading skills, the achievement of the students and the preservation of their motivation to continue to read. A text will surely be more interesting if it is delivered in simple language and comprehended by the students. The compatibility between textbook readability and students' reading ability will also help the students to be successful in reading and maintain their motivation. It is simply because if the text is too difficult, the students will be stressed. On the contrary, if it is too easy, the reading abilities will not get the deserved challenge. Readability studies aim to reveal whether the texts can be easily understood by the students and identify the quality of the texts. Therefore, it is crucially important to examine the texts in the 7th grade Turkish language textbooks used today.

Method

The main objective of this study is to identify the word and sentence lengths, readability and education levels of the texts in the Turkish textbooks. The problem sentence of the study is “What are the readability scores and education levels of the narrative and expository texts in the Turkish textbooks?

The sub-problems sought to be resolved in the light of the research problem are as follows:

1. What are the average word lenght and averages sentence length of the texts in Turkish textbooks?

2. What are the readability scores and readability levels of the narrative texts examined in the Turkish textbooks?

3. What are the readability scores and readability levels of the expository texts examined in Turkish textbooks?

4. Are the readability scores and levels of expository and narrative texts in the Turkish textbooks compatible with education levels?

The method of this study is document analysis. The document analysis includes the analysis of written materials containing information about the case or cases that are aimed to be investigated. Documents are important sources of information that should be effectively used in qualitative research. Which documents are important and can be used as a data source is closely related to the research problem. (Yıldırım & Şimşek 2006). Since the existing case will be identified and revealed in the study, the population and sample selection was not implemented.

The 7th grade Turkish textbooks used as a data collection tool in the study were coded as follows:

T. K. 1: Kır, T., Kırman, E. & Yağız, S. (2019). 7th Grade Secondary School and Imam Hatip (Religious vocational Secondary School) Secondary School Turkish Textbook, Stat-published Books

T. K. 2: Akgül, A., Demirer, N., Gürcan, E., Karadaş, D., Karahan, İ. & Uysal, A. (2021). 7th Grade Secondary School and Imam Hatip Secondary School Turkish Textbooks State Ministry of Books.

T. K. 3: Erkal, H., Erkal, M. (2019). 7th Grade Secondary School and Imam Hatip Secondary School Textbook Turkish, Özgün Publishing House Publications.

In the present study, Ateşman's (1997) readability formula, which is frequently used in readability studies, and "Çetinkaya-Long Readability Formula", developed exclusively to measure the readability of Turkish texts, was utilized. In Ateşman & "Çetinkaya-Long Readability Formula", two measurement tools called average word length (OSU) and average sentence length (OTU) were used.

The syllables, words and sentences in the narrative and expository texts in the textbooks were counted. In an attempt to find the average sentence length, the total number of words in the text was divided by the number of sentences; and to elicit average word length, the total number of syllables was divided by the number of words. Readability scores were identified by the Ateşman and the "Çetinkaya-Long Readability Formula" within the framework of the information explained above. In this study, the reading scores of each text were established by applying it to the texts analyzed and these scores were interpreted.

Results

The narrative and expository texts in the 7th grade Turkish textbook were examined. It was revealed that there were 15 narrative texts in T.K. 1, 12 texts in T.K. 2, and 11 texts in T.K.3 bringing the number to a total of 38 texts in tree textbooks. Both the number of narrative texts and the total number of texts ın T.K1 were higher than other textbooks. There were 12 expository texts in T.K. 1, 14 texts in T.K. 2, and 12 text T.K. 3 bringing the number to a total of 39 texts in tree textbooks. As far as the text distribution is concerned, it is possible to say that the T.K. 1 textbook was distinctly different from the other two textbooks.

The Average word and sentence length averages of the texts examined in the 7th grade Turkish textbook were also investigated. It was found that the OSU values of the texts were 2.885 in TK.1, 3.323 in TK.2, and 3.116 in TK.3. As far as these results are concerned, the OSU values in the textbooks were within the limits of the values pointed by Ateşman and Çetinkaya. In terms of sentence length, the easiest text sentence length (word) was 4; the most difficult text sentence length was 30. It was found that the average OTU values of the texts were 7.010 in TK.1, 7.591 in TK.2, and 7.225 in TK.3. This clearly demonstrates that the OTU averages in all three textbooks were close to each other.

The readability scores and readability levels of the narrative texts examined in the 7th Turkish grade textbooks were also examined within the scope of the study. According to the Ateşman Formula, the reading scores of the narrative texts in the textbooks were as follows: The lowest reading score in the TK.1 textbook was 37,575, and the highest reading score was 87,714. The lowest reading score in the TK.2 textbook was 50,582, and the highest reading score was 96,224. The lowest reading score in the TK.3 textbook was 46,149, and the highest reading score was 84,002. According to the Çetinkaya/Uzun formula, the lowest reading score of the narrative texts in the TK.1 textbook was 18,137, and the highest reading score was 58,865. The lowest reading score in the TK.2 textbook was 26,163, the highest reading score was 54,430. The lowest reading score in the TK.3 textbook was 24,904, and the highest reading score was 47,905.

When the readability levels of the narrative texts were analyzed, according to the Ateşman Formula, 3 texts in the book TK.1 were easy, 9 texts had medium difficulty, and 3 texts were difficult. In the TK.2, 1 text was very easy, 3 texts were easy, 7 texts had medium difficulty and 1 text was difficult. In the TK.3, 2 texts were easy, 7 texts had medium difficulty, and 2 texts were difficult. There were not many very easy, easy and difficult texts in the textbooks analyzed. The texts were generally of medium difficulty level. According to the Ateşman Formula, it is clearly observed that the narrative texts in the textbooks had a medium difficulty reading level. This demonstrates that the texts selected in terms of readability were suitable for the grade level.

The narrative texts, according to the Çetinkaya/Uzun Formula, it was revealed that 6 texts were at disability level, 8 texts were at educational reading level, and 1 text was at the independent reading level in the TK.1. In the TK.2, 5 texts were at disability level, 6 texts were at educational reading level, and 1 text was at the independent reading level. In the TK.3, 4 texts were disabled and 7 texts had medium difficulty. Based on to these results, there was one text suitable for the 7th grade level in both in TK.1 and TK.2 textbooks. There was no suitable text for grade level in TK.3. The texts in the textbooks were mainly at the educational level, and the equivalent of this level corresponded to 8th and 8th grades. There were also texts at the disabled level in the textbooks. These corresponded to 10, 11,12th grade levels. As far as these results are concerned, it is clearly seen that the narrative texts chosen for the textbooks were generally above the 7th grade level.

The readability scores of expository texts were as follows: According to the Ateşman Formula, the lowest reading score in the TK.1 was 22,998, and the highest reading score was 83,526. In the TK.2, the lowest

reading score was 16,110 and the highest reading score was 60.464. In the TK.3, the lowest reading score was 26,722 and the highest reading score was 69,199. According to the Çetinkaya/Uzun Formula, the lowest reading score in the TK.1 was 11,465, and the highest reading score was 49,430. In the TK.2, the lowest reading score was 8,409 and the highest reading score was 35,355. In the TK.3, the lowest reading score was 13,591 and the highest reading score was 43,067.

When the readability levels of the expository texts are examined according to the Ateşman Formula, the texts in the TK.1 2 were easy, 5 texts had medium difficulty, 4 texts were difficult, and 1 text was very difficult. In the TK.2, 7 texts had medium difficulty, 5 texts were difficult, and 2 texts were very difficult. In the TK.3, 1 text was easy, 3 texts had medium difficulty, 5 texts were difficult, and 1 text was very difficult. The TK.3 was the textbook with the highest difficulty level of expository texts. In the textbooks, clearly, there was no easy expository text, and the level of the texts was mainly at the medium difficulty level.

When the readability levels of the expository texts were examined according to the Çetinkaya/Uzun Formula, it was revealed that 10 texts were at the disabled level and 2 were at the educational reading level in the TK.1. In the TK.2 textbook, 13 texts were at disability level and 1 text was at educational reading level. In the TK.3, 9 texts were at disability level and 3 texts were at educational reading level. There were no independent reading-level texts in the textbooks. As far as the education level of the expository texts are concerned, there was one text suitable for the 7th grade in each of the. There was no text suitable for grade level in the TK.3. The texts in the textbooks were predominantly at the educational level, and the equivalent of this level corresponded to 8th and 9th grade levels. There were also texts at the disabled level in the textbooks. These corresponded to 10, 11,12th grade levels. Considering these results, it clearly appeared that the expository texts in the 7th grade Turkish textbooks were above the grade level in terms of readability.

When the readability levels of narrative and expository texts in the Turkish textbooks were compared, it appeared that the total number of narrative and expository texts in the textbooks was very close to one another and the distribution of the number of texts was balanced. According to the Ateşman formula, the sum of the very easy and easy narrative texts was 9, and the rate was 21,026%. This level corresponded to the independent reading level in the Çetinkaya/Uzun formula. The number of texts at this level was 2 in the Çetinkaya/Uzun formula and the rate was 0.05%. The narrative texts were predominantly at medium difficulty level according to the Ateşman formula. This concentration was at the educational level and the disabled level in the Çetinkaya/Uzun formula.

Conclusion

The results obtained in the studies on readability in the relevant literature also vary. In terms of text distribution, Solak & Yaylı (2009) stated that the genres were not evenly distributed, important genres were not included in the textbooks, and the distribution of genres generated differences in the textbooks. In their study, Sağlam, İnce & Eker (2018) investigated whether the 5th grade Turkish textbook recommended to be taught in the 2017-2018 academic year was suitable for the age and level of the students. According to the Flesch-Kincaid and Gunning Fog Index formulas, it was found that the readability level of the book was difficult to understand and according to the Ateşman formula, it was of medium difficulty.

Baki (2019), in his study, in which he examined the texts in the 8th grade Turkish Lesson textbook according to the readability formula, explicated that all the narrative texts were easy texts according to Ateşman's readability formula. This result is inconsistent with the data in our study. The narrative texts that we examined according to the same formula in our study were at the level of medium difficulty, and there were difficult texts as well. According to the Çetinkaya's readability formula, it was revealed that all of the narrative texts and expository texts were considerably at the educational level (8 & 9 grades). The finding that expository texts were predominantly easy texts does not overlap with the results of our study.

In the relevant literature, there are studies that are close and similar findings with the results we have obtained in our study. In the study of Zorbaz (2007) on the tales in the textbooks, which he examined with the Ateşman formula, it was found that the texts did not change much according to the grade levels, and that there was almost no difference in difficulty between the texts selected for the 6th and 7th grades; that Okur & Arı (2013) in the 6th, 7th and 8th grade Turkish textbooks, and Bağcı & Ünal (2013) in the 8th grade Turkish textbook, found that the readability levels of the narrative texts were easier; Mirzaoğlu & Akın (2015) stated that the narrative texts in the 5th grade Turkish textbook were simpler than the expository texts and their readability levels were higher; Özdemir (2016) stated that the expository texts were lower than the narrative

texts in terms of readability scores, the expository texts were more difficult; Bozlak (2018) found that the readability levels of the narrative texts in the 5th grade Turkish textbook used in the 2017-2018 academic year were not suitable according to the existing grade level.

Suggestion and recommendations

These results apparently reveal that the readability studies on Turkish textbooks vary according to the grade level and the readability formulas used. As far as the experiences gained over the years with textbooks and text selection are concerned, this should be considered natural. It should equally be noted that the different results can be obtained in studies with different readability formulas and that the readability formulas have not yet revealed full selectivity and identification for the Turkish texts. In order to achieve this, the need to produce formulas that can reveal the readability of Turkish texts in a more realistic and concrete way is self-evident.

It is clearly apparent that it is crucial to identify the readability characteristics of the texts to be selected for the Turkish textbooks after they are identified. Otherwise, it is not possible to state that the textbooks can achieve the curriculum goals and contribute to the meaning-comprehension skills of the students. In this sense, it is of great importance for the textbook authors to have a rich anthology in the selection of texts for textbooks. The inclusion of the same texts in the textbooks belonging to the same and different grade levels, which are introduced at one time or another, reveals the necessity of this. While writing the textbook, it is extremely significant to consider the views and ideas of the students and teachers about the texts obtained through valid and reliable studies.

Keywords: Turkish education, 7th grade Turkish textbook, reading, text, readability

Öz: Günümüzde teknolojinin sağladığı imkânlar ne kadar çoğalsa da ders kitapları öğretim sürecinde hala en önemli materyallerdendir. Öğrencilerin yeni bilgiler öğrenmesi, metinlerin içerdiği değerleri özümsemesi ve öğrendiklerini pekiştirmesi yönünden ders kitaplarının önemi büyüktür. Öğretim programının öngördüğü hedeflerin gerçekleştirilmesini sağlamak açısından da ders kitapları ve bunlara seçilecek okuma metinleri büyük önem taşımaktadır. Metin seçiminin öğrenciye uygunluğunu gösteren ölçütlerden birisi de metinlerin okunabilirlik yönünden uygunluğudur. Türkçe metinlerin okunabilirlik yönünden incelenmesi bu sebeple önem taşımaktadır. Bu çalışmada, 2021-2022 öğretim yılında ortaokul 7. sınıflarda okutulan biri özel, ikisi Millî Eğitim Bakanlığı tarafından yayımlanan üç adet ders kitabındaki metinler okunabilirlik yönünden incelenmiştir. Çalışmada, araştırma modeli olarak doküman incelemesini temel alan betimsel niteliklere dayanan tarama modeli kullanılmıştır. Çalışmaya ders kitaplarındaki serbest okuma metinleri alınmış, şiir metinleri ile dil çalışmalarında kullanılan diğer metin parçaları dahil edilmemiştir. Metinlerin incelenmesinde Ateşman'ın (1997) Türkçeye uyarladığı okunabilirlik formülü, Çetinkaya-Uzun'un (2010) geliştirdikleri okunabilirlik formülü kullanılmıştır. Ders kitaplarındaki 39 bilgilendirici, 38 öyküleyici olmak üzere toplam 77 metnin okunabilirlik puanları ve okunabilirlik düzeyleri belirlenmiştir. Araştırmanın sonunda, öyküleyici metinlerin bilgilendirici metinlere göre okunabilirlik açıcından daha kolay olduğu gözlenmiştir. Metinlerin, Ateşman Formülü'ne göre ağırlıklı olarak orta güçlükte; Çetinkaya-Uzun Formülü'ne göre ise sınıf düzeyinin üzerinde olduğu anlaşılmaktadır. Kitaptaki metinler, küçük birkaç farklılık dışında genel olarak dengeli dağılmıştır. Birinci kitapta öyküleyici metin sayısı bilgilendirici metin sayısından daha fazladır. Genel toplamda da bilgilendirici metinlerin sayısı öyküleyici metinlerden daha fazladır.

Anahtar Kelimeler: Türkçe eğitimi, 7. Sınıf Türkçe ders kitabı, okuma, metin, okunabilirlik

Giriş

Türkçe öğretiminde en yaygın kullanılan ders materyallerinden birisi de ders kitaplarıdır. Ders kitapları; genel olarak ders konularına ait bilgileri sıralı ve doğru bir biçimde, öğrencilerin kendi kendilerine öğrenmelerini sağlamak amacıyla hazırlanan, ülkelerin eğitim-öğretim programlarına uygun olması gereken yazılı gereçlerdir (Çakır, 1997, s. 7). Eğitim programına uygun olarak hazırlanması, eğitim programındaki amaçlar, içerik, etkinlikler ve değerlendirme özelliklerine uygun bilgiler içermesi, öğrenci ve öğretmenler için ortak bir öğretim aracı olarak kullanılması ders kitaplarının önemini artırmaktadır.

Türkçe dersi, öğrencilerin okuyup dinlediklerini anlamalarını, düşündüklerini söz ve yazı ile anlatabilmelerini amaçlar. Bu anlama ve anlatma çalışmaları, öncelikle Türkçe ders kitabında bulunan değişik türlerdeki okuma metinleri üzerinde yürütülmektedir. Edebiyat eserlerinin biçimlerine, teknik özelliklerine ve konularına göre ayrıldığı çeşitlere tür denir (Kavcar, Oğuzkan & Aksoy, 2002, s. 64). Eğitim bilimciler, eğitim-öğretime konu olan çalışmaları "duyuşsal alan", "bilişsel alan" ve "devinişsel alan" adlarıyla adlandırmaktadırlar. Edebiyat eserlerinde de yazarların ele alıp değerlendirdikleri, anlattıkları ya bir "olay", ya bir "düşünce" ya da bir "duygu"dur. Bu nedenle edebiyat türlerini, konu olarak seçilen kavramlar doğrultusunda "olaya dayalı türler", "duyguya dayalı türler" ve "düşünceye dayalı türler" şeklinde üç gruba ayırmak gerekir (Cemiloğlu, 2006, s. 24).

Türleri birbirinden kesin çizgilerle ayırmak çok zordur. Özmen (2001), türleri kurgusal ve bilgi veren yazınsal türler olarak sınıflandırmıştır. Aktaş ve Gündüz (2001) de türleri, form yazılar, öğretici metinler, edebî türler şeklinde üç grupta toplamaktadır. Kesin bir tasnif olmamakla birlikte tür kavramı etrafındaki sınıflandırmalar genellikle bu başlıklar altında yapılmaktadır. Türkçe ders kitaplarına seçilen nesir formundaki yazınsal türler öykü, masal, efsane, destan, mitoloji, fabl, roman, fıkra, anı, gezi yazısı, günlük, dram, güldürü şeklinde sayılabilir. Öğretici metin türleri içerisine de özgeçmiş, mektup, rapor, makale, eleştiri, deneme, fıkra, sohbet, röportaj, gezi yazısı, anı, günlük, biyografi gibi türler alınmaktadır. Anlatımın biçimine göre anı, gezi yazısı, otobiyografi, biyografi günlük türlerin zaman zaman hem öyküleyici hem de bilgilendirici metin türü içinde yer alabildiğine de rastlanmaktadır.

Öğrencinin yaşı ve bilgi düzeyine uygun bilişsel ve duyuşsal becerilerle donatılmış zengin metinlerden oluşan, öğretim programlarının esas aldığı ilkeler doğrultusunda hazırlanan, ihtiva ettiği bilgileri öğrenciye aktaran (Çeçen & Çiftçi, 2007) Türkçe ders kitapları, öğretme-öğrenme sürecinin başarısını olumlu yönde etkileyecektir. Sever'e (2006) göre, öğretimin temel gereçleri olan yazınsal ve öğretici nitelikli metinler öğrencinin düzeysine uygun olmalı, ana dilinin özelliklerini, anlatım gücünü ve güzelliğini yansıtmalıdır. Türkçe dersinde öğrencilere ana dili ile ilgili kuramsal bilgileri öğretmek yerine metinler vasıtasıyla ana dili sevdirilmelidir. Bu yüzden ders kitapları öğretim sürecinde büyük öneme sahiptir. Öğrencilerin ders kitaplarını takip etme yetenekleri çok önemlidir; çünkü öğrenme hedeflerinin kazanılması ile ilgilidir. Bu nedenle, ders kitaplarının okunabilirliği çeşitli perspektiflerden gözden geçirilmeli ve analiz edilmelidir (Adib, Endang & Dewi, 2021, s.18).

Okunabilirlik, ders kitaplarının hazırlanmasında dikkate alınması gereken bir faktördür. Bir metnin okuyucu için uygunluğu, okuyucuları okumada yer alan bilgileri edinmeye teşvik edecek ve okuyucuların okuduklarına olan ilgisini artıracaktır (Nurbayan & Bahtiar, 2019). Okunabilirlik, bir metin ile anlam arasındaki uyumluluktur. Bilim adamlarına göre okunabilirlik, bir metnin karmaşıklık açısından belirli okuyucular için ne ölçüde uygun olduğunun tanımıdır (Yulianto, 2019). Ateşman (1997)'a göre okunabilirlik, okuyucu tarafından metinlerin anlaşılabilmesi veya anlaşılamaması meselesidir.

Okunabilirlikle ilgili ilk çalışmalar çok eskilere dayanmaktadır. Zakaluk ve Samuels, okunabilirlikle ilgili ilk çalışmaların din adamları tarafından yapıldığını; milattan sonra ise 900'lü yıllar gibi erken bir dönemde kelime ve fikir sayımları, sıra dışı kelimeleri normal kelimelerden ayırmak için rastlanma sıklığını kullanan Talmudist kâtipleri tarafından yapıldığını belirtmektedirler. 1920'lerden beri metinlerin okunabilirliğiyle ilgili çok sayıda çalışma yapılmaktadır (Ateşal, 2013, s. 40).

Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin okunabilirlik özelliklerinin belirlenmesi, öğretim sürecinin başarısını etkileyecek önemli etkenlerden birisi olarak kabul edilebilir. Bu sebeple, son yıllarda Türkçe ders kitaplarının öğrencilere uygunluğunu belirlemeye yönelik yapılan çalışmaların bir boyutunu da ders kitaplarındaki metinlerin okunabilirliğinin belirlenmesi oluşturmaktadır. Ders kitaplarındaki metinlerin öğrencilerin yaş gelişim düzeylerine uygun bir dille yazılması, kelime ve

cümle yapılarının öğrenci düzeysine uygun olması, ders kitaplarında, çocuğun yaşı ilerledikçe daha uzun cümlelerden oluşan metinlere yer verilmesi önemli ilkeler olarak söylenebilir. Bu bakımdan, Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin cümle uzunlukları da ders kitabının okunabilirliğini etkileyen ana unsurlardandır (Karatay vd., 2013).

Ders kitabındaki metinlerin okunabilirliği ile öğrenciler arasındaki uygunluğun okuma yeteneğine, öğrencilerin başarılı olmalarına ve okuma motivasyonlarını korumalarına yardımcı olacağı düşünülmektedir. Bir metin basit bir dille iletilirse ve öğrenciler tarafından anlaşılabilirse daha ilginç olacaktır. Ders kitabı okunabilirliği ile öğrencilerin okuma yeteneği arasındaki uygunluk, öğrencilerin okumada başarılı olmalarına ve motivasyonlarını korumalarına yardımcı olacaktır. Çünkü metin çok zorsa, öğrenciler stresli olacaktır. Buna karşılık, eğer çok kolaysa, yeteneklerinin doğru karşılığını alamayacaklardır. Bu sebeple, günümüzde okutulan Türkçe 7. sınıf ders kitaplarındaki metinlerin incelenmesi büyük önem taşımaktadır. Bu çalışma, bu açıdan önem taşımakta; okunabilirlik ölçütleri aracılığıyla, ders kitabındaki metinlerin öğrenciler tarafından kolayca anlaşılıp anlaşılamayacağını ve metnin kalitesini belirlemeyi amaçlamaktadır.

Problem Durumu

Bu araştırmanın temel amacı, Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin sözcük ve tümce uzunluklarını, okunabilirlik ve eğitim düzeylerini belirleyebilmektir. Araştırmanın problem cümlesi, "Türkçe ders kitaplarındaki öyküleyici ve bilgilendirici metinlerin okunabilirlik puanları ve eğitim düzeyleri nedir?" şeklinde belirlenmiştir. Araştırmanın problemi ışığında çözümü aranan alt sorular şunlardır:

1. Türkçe ders kitaplarında yer alan metinlerin ortalama sözcük uzunluğu (OSU) ve ortalama tümce uzunluğu (OTU) ortalamaları nasıldır?

2. Türkçe ders kitaplarında incelenen öyküleyici metinlerin okunabilirlik puanları ve okunabilirlik düzeyleri nasıldır?

3. Türkçe ders kitaplarında incelenen bilgilendirici metinlerin okunabilirlik puanları ve okunabilirlik düzeyleri nasıldır?

4. Türkçe ders kitaplarında yer alan bilgilendirici ve öyküleyici metinlerin okunabilirlik puanları ve düzeyleri eğitim düzeyleri ile uyumlu mudur?

Araştırma Modeli ve Yaklaşımı

Bu çalışmada, 2021-2022 öğretim yılında kullanılan 7. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin sözcük ve tümce uzunluklarını, okunabilirlik ve eğitim düzeylerini belirlemek amacıyla doküman incelemesi yöntemi kullanılmıştır. Doküman incelemesi, araştırılması hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsar. Dokümanlar, nitel araştırmalarda etkili bir biçimde kullanılması gereken önemli bilgi kaynaklarıdır. Hangi dokümanların önemli olduğu ve veri kaynağı olarak kullanılabileceği araştırma problemi ile yakından ilgilidir. Eğitim ile ilgili bir araştırmada ders kitapları, program yönergeleri, okul içi ve dışı yazışmalar, öğrenci kayıtları, toplantı tutanakları, öğretmen ve öğrenci el kitapları, öğrenci ders ödevleri ve sınavları vb. dokümanlar veri kaynağı olarak kullanılabilir (Yıldırım & Şimşek, 2006).

İnceleme Nesnesi

Araştırmada durum belirlemesi yapılacağından evren ve örneklem seçimine gidilmemiştir. İncelenen metinler, kitaplardaki sayılarına ve öyküleyici ya da bilgilendirici olmalarına göre aşağıda gösterilmiştir. Çalışmada kullanılan 7. sınıf Türkçe ders kitapları aşağıdaki şekilde şifrelenmiştir:

T. K. 1: Kır, T., Kırman, E. & Yağız, S. (2019). *Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Türkçe Ders Kitabı 7*, Devlet Kitapları.

T. K. 2: Akgül, A., Demirer, N., Gürcan, E., Karadaş, D., Karahan, İ. & Uysal, A. (2021). *Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Türkçe 7 Ders Kitabı,* Devlet MEB Kitapları.

T. K. 3: Erkal, H., H., Erkal, M. (2019). *Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Ders Kitabı Türkçe 7. Sınıf,* Özgün Yayınları.

Tablo 1: İncelenen Metinlerin Ders Kitaplarına ve Metin Türlerine Göre Dağılımı

Kitaplar	Bilgilendirici Metin	Öyküleyici Metin	Toplam
T.K. 1	12	15	27
T.K. 2	14	12	26
T.K. 3	13	11	24
TOPLAM	39	38	77

Tabloda, incelenen ders kitapları, metin sayıları ve türleri gösterilmiştir. 7. sınıf Türkçe ders kitaplarından T.K. 1'de 12, T.K. 2'de 14, T.K. 3'te 13 bilgilendirici metin bulunmaktadır. T.K. 1'de 15, T.K. 2'de 12, T.K. 3'te 11 tane öyküleyici metin yer almaktadır.

Verilerin Toplanması ve Analizi

Bu araştırmada okunabilirlik çalışmalarında Ateşman'ın (1997) Okunabilirlik Formülü ile yalnızca Türkçe metinlerin okunabilirliğini ölçmek üzere geliştirilmiş olan Çetinkaya-Uzun Okunabilirlik Formülü kullanılacaktır. Ateşman'ın Okunabilirlik Formülü, Flesh'in "okuma kolaylığı" diye adlandırılan formülünden İngilizce ve Türkçe yapısal ayrılıklardan yola çıkılarak Türkçeye uyarlanmıştır.

Ateşman ve Çetinkaya-Uzun Okunabilirlik Formülü'nde ortalama sözcük uzunluğu (OSU), ortalama tümce uzunluğu (OTU) adlı iki ölçüm aracı kullanılmaktadır. Ortalama tümce uzunluğunu bulmak için toplam sözcük sayısı tümce sayısına bölünür. Ortalama sözcük uzunluğunu bulmak için de toplam hece sayısı toplam sözcük sayısına bölünür. Ateşman Formülü'nde okunabilirlik puanı (OP=98,825–(40,175xOSU)-(2,610xOTU), Çetinkaya-Uzun Okunabilirlik Formülü'nde (OP= 118,823 – 25,987 x OSU – 0,971x OTU) işlemi ile hesaplanır.

Ateşman Okunabilirlik Formülü'nde Türkçe metinlerin okunabilirlik sayısına göre derecelendirilmesi şu şekildedir:

Tablo 2: Ateşman Okunabilirlik Formülü'ne Göre Türkçe Metinlerin Okunabilirlik Derecesi

OKUNABİLİRLİK DÜZEYİ	OKUNABİLİRLİK PUANI
Çok Kolay	90-100
Kolay	70- 89
Orta Güçlükte	50- 69
Zor	30- 49
Çok Zor	1- 29

Çetinkaya-Uzun Okunabilirlik Formülü ile hesaplanan okunabilirlik puanı ve düzeyleri aşağıdaki tabloda yer almaktadır:

Tablo 3: "Çetinkaya-Uzun Okunabilirlik Formülü ile Hesaplanan Okunabilirlik Puanı ve Düzeyleri

OKUNABİLİRLİK PUANI	OKUNABİLİRLİK DÜZEYİ	EĞİTİM DÜZEYİ
0-34	Engelli Düzey	10., 11., 12 Sınıf
35-50	Eğitsel Okuma	8.-9. Sınıf
51+	Bağımsız Okuma	5., 6., 7. Sınıf

Tabloda kullanılan okuma düzeylerine ilişkin açıklamalar şu şekildedir:

"Bağımsız Okuma Düzeyi: Okurun, herhangi bir yardım olmaksızın metni işlemleyebileceği ve anlamlandırabileceği düzeydir.

Eğitsel Okuma Düzeyi: Okurun, bir eğitimcinin yardımıyla metni işlemleyebileceği ve anlamlandırabileceği düzeydir.

Engelli Okuma Düzeyi: Okurun bilişsel düzeyinin üstünde, eğitimci yardımı olmasına karşın metni işlemleyemeyeceği ve anlamlandıramayacağı düzeydir" (Çetinkaya, 2010, s. 52).

Araştırmadaki veriler, 2021-2022 öğretim yılında Türkiye genelindeki ortaokullarda okutulan ve yeni öğretim programına göre hazırlanan Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Türkçe Ders Kitabı 7 (MEB, 2019), Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Türkçe 7 Ders Kitabı (MEB, 2021) ve Özgün Yayınları'nın Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Ders Kitabı Türkçe 7. Sınıf (Ankara, 2019) adlı üç Türkçe ders kitabındaki metinlerden elde edilmiştir. Ders kitaplarındaki öyküleyici ve bilgilendirici metinlerdeki hece, sözcük ve tümceler sayılmıştır. Ortalama tümce uzunluğunu bulmak için metindeki toplam sözcük sayısı tümce sayısına; ortalama sözcük uzunluğunu bulmak için de toplam hece sayısı sözcük sayısına bölünmüştür. Okunabilirlik puanları da Ateşman ve Çetinkaya-Uzun Okunabilirlik Formülü ile yukarıda açıklanan bilgiler çerçevesinde tespit edilmiştir. Araştırmada, incelenen metinlere uygulanarak her metnin okuma puanları belirlenmiş ve bu puanlar yorumlanmıştır.

Bulgular

Araştırmanın alt soruları ışığında ulaşılan bulgular şöyle sıralanabilir:

1.Türkçe ders kitaplarında yer alan bilgilendirici metinlerin sözcük ve tümce uzunlukları

7. Sınıf Türkçe Ders Kitabında İncelenen Metinlerin Ortalama Sözcük ve Tümce Uzunluğu Ortalamaları Tablo 4'te verilmiştir.

Tablo 4: 7. Sınıf Türkçe Ders Kitabında İncelenen Metinlerin Ortalama Sözcük ve Tümce Uzunluğu Ortalamaları

Sıra	Ders Kitabı	Metin Adı	OSU	OTU
	T.K. 1	Çiçek Dürbünü	3,442	6,661
	T.K. 1	Ana İşsiz Kalınca	3,686	5,044
	T.K. 1	Mürefteli Kadınlar ve Emin Astsubay	3,413	5,492
	T.K. 1	Sığırtmaç Mustafa'nın Öyküsü	2,523	5,455
	T.K. 1	Gün Doğacak	2,480	4,397
	T.K. 1	Okumanın İşlevi	3,218	7,976
	T.K. 1	Okumak Düşünmek İçindir	2,400	7,233
	T.K. 1	Hayat O Gün Çok Güzeldi	2,775	7,037
	T.K. 1	Tahta Bisiklet	2,887	5,944
	T.K. 1	Kaplumbağayla İki Ördek	3,141	5,772
	T.K. 1	Kızgın Bir Lira	3,058	4,213
	T.K. 1	Bir Adam, Bir Köy, Bir Orman	3,114	8,151
	T.K. 1	Adını Göklere Yazdıran Çocuk	2,994	6,649
	T.K. 1	Başarıya Gitmek Mi, Başarıyı Çekmek Mi?	2,401	6
	T.K. 1	"A" Harfi	3,090	7,428
	T.K. 1	Çok Geç Diye Bir Zaman	2,730	7,586
	T.K. 1	Yusufçuk	2,091	5,787
	T.K. 1	Karagöz Nedir?	3,078	8,194
	T.K. 1	Anadolu'da Kilim Demek	2,314	6,857
	T.K. 1	İki Tekerlekli Özgürlük	3,259	11,465

T.K. 1	Futbolcu Olmaya Karar Vermiştim	2,850	6,603
T.K. 1	Karlı Dağların Arkadaşı Ol	2,975	9,705
T.K. 1	Simit ve Peynir'le Bilim İnsanı Öyküleri (Karl Landsteiner)	3,211	8,922
T.K. 1	Âşık Veysel Şatıroğlu	2,609	7,75
T.K. 1	Geleneksel Türk Sanatlarından Ebru	3,288	10,519
T.K. 1	Ağaçtan Oyma Su Tası	2,715	4,684
T.K. 1	Gize	3,155	7,75
	OSU/OTU	2,885	7,010
T.K. 2	Arıların İlhamı	2,760	6,087
T.K. 2	Munise	2,621	12,052
T.K. 2	Dostluk	2,375	2,753
T.K. 2	Ordular İlk Hedefiniz	3,330	5,54
T.K. 2	Öğretmeninizden Af Dileyeceksiniz	3,184	5,275
T.K. 2	Bir Şehidin Son Mektubu	3,048	5,777
T.K. 2	Barış Manço	3,633	8,397
T.K. 2	Sol Ayağım	3,071	7,553
T.K. 2	İnsanlarla Geçinme Sanatı	3,187	9,373
T.K. 2	Üç Soru	3,140	7,125
T.K. 2	Türk Mutfak Kültüründe Kahve	3,844	10,836
T.K. 2	Ben Mimar Sinan	3,040	3,967
T.K. 2	Muhacir Osman	2,922	4,644
T.K. 2	Piri Reis	3,752	2,730
T.K. 2	2100'deki Yaşamdan Bir Gün	3,299	7,135
T.K. 2	Yeni Dünya	3,168	9,444
T.K. 2	Evrene Açılan Gizli Kapı	2,512	5,557
T.K. 2	Okumak Deyince	3,191	7,888
T.K. 2	Dîvânü Lugâti't-Türk'ün Bulunuş Hikayesi	3,107	8,065
T.K. 2	Okumak Ayrıcalıktır, Herkes Okuyamaz	3,3	6,396
T.K. 2	İnsan Kitaplarda Ne Arar	3,231	8,103
T.K. 2	İlk Kar	2,889	8,642
T.K. 2	Lavanta Kokulu Köy	3,495	14,043
T.K. 2	Yıldırım Sesli Manasçı	3,037	6,264
T.K. 2	Akşehir'de Bir Fil	2,485	5,490
T.K. 2	Moena Türk Köyü	2,885	9,8
T.K. 2	Ertuğrul'un Ocağında Uyandık	2,901	11,444
	OSU/OTU	3,323	7,591
T. K. 3	Karanfiller ve Domates Suyu	2,776	6,952
T. K. 3	Ninenin Kitabı	3,142	7,391
T. K. 3	Sol Ayağım	2,978	6
T. K. 3	Atatürk ve Anıları	3,058	6,315
T. K. 3	Koca Seyit	3,390	8,062
T. K. 3	Muhteşem Kut'ül Amâre Zaferi	2,717	5,303
T. K. 3	Meşe ile Saz	2,566	4,361
T. K. 3	Yıkmak Kolay	2,892	9,480
T. K. 3	Güler Yüz	3,233	8,389
T. K. 3	İstiklal Marşı'nın Kabulü	3,549	7,313
T. K. 3	Büyük Mimar Koca Sinan	2,845	6,864
T. K. 3	Ankara	3,328	8,657
T. K. 3	Küçük Yunus	2,707	10,784
T. K. 3	Son Leylek	3,426	4,338

T. K. 3	Anadolu Davulu	2,870	5,488
T. K. 3	Karagöz ile Hacivat	2,595	4,049
T. K. 3	Müziği Neden Severiz?	3,622	7,258
T. K. 3	Bazı İnsanlar	3,732	8,494
T. K. 3	Karamsar ve İyimser Bakış Açısı	2,927	7,019
T. K. 3	Bilmemekten Rahatsız Olmayın	2,563	6,839
T. K. 3	Ampulün İlk Yanışı	3,362	6,746
T. K. 3	İbn-i Sina	3,538	6,315
T. K. 3	Islıkla Haberleşenler	3,346	9,269
T. K. 3	Türk Havacılığına Adanmış Bir Ömür: Vecihi Hürkuş	3,641	11,370
	OSU/OTU	3,116	7,225

Ateşman (1997), Türkçe ortalama sözcük uzunluğunun 2,6 hece ve tümce uzunluğunun 9-10 sözcük olduğunu belirtmektedir. En kolay metin sözcük uzunluğu (hece) 2.2, en zor metin sözcük uzunluğunu 3.0 olarak belirlemiştir. Cümle uzunluğu olarak da en kolay metin cümle uzunluğu (kelime) 4, en zor metin cümle uzunluğu 30'dur.

Çetinkaya (2010), araştırmasında kullandığı metinlerin sözcük uzunluğunu en az 2,25, en fazla 3,22 hece olarak, Tümce uzunluğunu ise en az 6.83, en fazla 27.9 kelime olarak tespit etmiştir.

Tablo 4 incelendiğinde, metinlerin OSU değerleri TK.1'de 2,885, TK.2'de 3,323, TK.3'te 3, 116 olarak tespit edilmiştir. Bu sonuçlara göre, ders kitaplarındaki OSU değerleri, Ateşman ve Çetinkaya'nın işaret ettiği değerlerin sınırları içindedir. OSU değerinin en düşük olduğu metin 2,091 OSU değeriyle TK.1'de yer alan "Yusufçuk" adlı masaldır. OSU değerinin en yüksek olduğu metin ise 3,752 OSU değeriyle "Piri Reis" adlı metindir.

Metinlerin OTU değer ortalamaları, TK.1'de 7,010, TK.2'de 7,591, TK.3'te 7,225 olarak tespit edilmiştir. Bu, üç ders kitabında da OTU ortalamalarının birbirine yakın ve olduğunu göstermektedir. Bu değerler, Türkçe cümle uzunluğu olarak belirlenen ortalama sınırlar içindedir.

2. Türkçe Ders Kitaplarında İncelenen Öyküleyici Metinlerin Okunabilirlik Puanları ve Okunabilirlik Düzeyleri

Türkçe 7. sınıf ders kitaplarında incelenen öyküleyici metinlerin okunabilirlik puanları ve okunabilirlik düzeyleri aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 5: Türkçe Ders Kitaplarında İncelenen Öyküleyici Metinlerin Okunabilirlik Puanları ve Okunabilirlik Düzeyleri

Ders Kitabı	Metin Adı	Ateşman Okuma Puanı	Okunabilirlik Düzeyi	Çetinkaya/Uzun Okuma Puanı	Okunabilirlik Düzeyi
T.K. 1	Ana İşsiz Kalınca	37,575	Zor	18,137	Engelli Düzey
T.K. 1	Mürefteli Kadınlar ve Emin Astsubay	47,373	Zor	24,796	Engelli Düzey
T.K. 1	Sığırtmaç Mustafa'nın Öyküsü	83,225	Kolay	47,960	Eğitsel Okuma
T.K. 1	Gün Doğacak	87,714	Kolay	50,105	Eğitsel Okuma
T.K. 1	Hayat O Gün Çok Güzeldi	68,972	Orta Güçlükte	39,876	Eğitsel Okuma
T.K. 1	Tahta Bisiklet	67,325	Orta Güçlükte	38,026	Eğitsel Okuma

T.K. 1	Kaplumbağayla İki Ördek	57,570	Orta Güçlükte	31,593	Engelli Düzey
T.K. 1	Kızgın Bir Lira	64,973	Orta Güçlükte	35,263	Eğitsel Okuma
T.K. 1	Bir Adam, Bir Köy, Bir Orman	52,445	Orta Güçlükte	29,984	Engelli Düzey
T.K. 1	"A" Harfi	55,297	Orta Güçlükte	31,315	Engelli Düzey
T.K. 1	Çok Geç Diye Bir Zaman	69,347	Orta Güçlükte	40,512	Eğitsel Okuma
T.K. 1	Yusufçuk	58,865	Orta Güçlükte	58,865	Bağımsız Okuma
T.K. 1	Futbolcu Olmaya Karar Vermiştim	67,092	Orta Güçlükte	38,348	Eğitsel Okuma
T.K. 1	Simit ve Peynir'le Bilim İnsanı Öyküleri	46,536	Zor	26,715	Engelli Düzey
T.K. 1	Ağaçtan Oyma Su Tası	77,524	Kolay	43,720	Eğitsel Okuma
T.K. 2	Bir Şehidin Son Mektubu	72,054	Kolay	41,188	Eğitsel Okuma
T.K. 2	Munise	62,070	Orta Güçlükte	39,008	Eğitsel Okuma
T.K. 2	Dostluk	96,224	Çok Kolay	54,430	Bağımsız Okuma
T.K. 2	Ordular İlk Hedefiniz	50,582	Orta Güçlükte	26,906	Engelli Düzey
T.K. 2	Öğretmeninizden Af Dileyeceksiniz	57,140	Orta Güçlükte	30,958	Engelli Düzey
T.K. 2	Üç Soru	54,079	Orta Güçlükte	30,305	Engelli Düzey
T.K. 2	Ben Mimar Sinan	66,339	Orta Güçlükte	35,970	Eğitsel Okuma
T.K. 2	Muhacir Osman	69,312	Orta Güçlükte	38,379	Eğitsel Okuma
T.K. 2	Piri Reis	71,793	Kolay	42,857	Eğitsel Okuma
T.K. 2	2100'deki Yaşamdan Bir Gün	47,665	Zor	26,163	Engelli Düzey
T.K. 2	Evrene Açılan Gizli Kapı	83,401	Kolay	48,147	Eğitsel Okuma
T.K. 2	Dîvânü Lugâti't-Türk'ün Bulunuş Hikayesi	52,951	Orta Güçlükte	30,250	Engelli Düzey
T.K. 3	Karanfiller ve Domates Suyu	69,154	Orta Güçlükte	39,932	Eğitsel Okuma
T.K. 3	Ninenin Kitabı	53,304	Orta Güçlükte	29,999	Engelli Düzey
T.K. 3	Sol Ayağım	63,523	Orta Güçlükte	35,607	Eğitsel Okuma
T.K. 3	Atatürk ve Anıları	59,487	Orta Güçlükte	33,222	Engelli Düzey
T.K. 3	Meşe ile Saz	84,353	Kolay	47,905	Eğitsel Okuma

T.K. 3	Küçük Yunus	61,925	Orta Güçlükte	38,004	Eğitsel Okuma
T.K. 3	Son Leylek	49,863	Zor	25,579	Engelli Düzey
T.K. 3	Karagöz ile Hacivat	84,002	Kolay	47,455	Eğitsel Okuma
T.K. 3	Karamsar ve İyimser Bakış Açısı	62,913	Orta Güçlükte	35,943	Eğitsel Okuma
T.K. 3	Bilmemekten Rahatsız Olmayın	78,006	Orta Güçlükte	45,577	Eğitsel Okuma
T.K. 3	Ampulün İlk Yanışı	46,149	Zor	24,904	Engelli Düzey

Tablo 5 incelendiğinde, Ateşman'a göre ders kitaplarındaki öyküleyici metinlerin okuma puanları şöyledir: TK.1 ders kitabında en düşük okuma puanı 37,575, en yüksek okuma puanı 87,714'tür. TK.2 ders kitabındaki en düşük okuma puanı 50,582, en yüksek okuma puanı 96,224'tür. TK.3 ders kitabındaki en düşük okuma puanı 46,149, en yüksek okuma puanı 84,002'dir.

Okunabilirlik düzeyleri incelendiğinde, TK.1 kitabındaki 3 metin kolay, 9 metin orta güçlükte, 3 metin zor düzeydedir. TK.2'de, 1 metin çok kolay, 3 metin kolay, 7 metin orta güçlükte ve 1 metin zor düzeydedir.TK.3'te, 2 metin kolay, 7 metin orta güçlükte, 2 metin de zor düzeydedir. Ders kitaplarında çok kolay, kolay ve zor metin fazla değildir. Metinler genellikle orta güçlük düzeyindedir. Okunabilirlik düzeyi farklı metinlerin ders kitaplarının hepsinde görülmesi, öğrencilerin anlama becerilerinin gelişmesi ve izlenmesine katkı sağlayabilecektir. Ateşman Formülü'ne göre ders kitaplarındaki öyküleyici metinlerin büyük ölçüde orta güçlükte okuma düzeyine sahip olduğu anlaşılmaktadır. Bu durum, okunabilirlik yönünden seçilen metinlerin sınıf düzeyine uygun olduklarını göstermektedir.

Çetinkaya/Uzun Formülü'ne göre öyküleyici metinlerin ders kitaplarındaki okuma puanları ve okuma düzeylerinin dağılımı da şöyledir: TK.1 ders kitabında en düşük okuma puanı 18,137, en yüksek okuma puanı 58,865'tir. TK.2 ders kitabındaki en düşük okuma puanı 26,163, en yüksek okuma puanı 54,430'dur. TK.3 ders kitabındaki en düşük okuma puanı 24,904, en yüksek okuma puanı 47,905'tir.

Okunabilirlik düzeyleri incelendiğinde, TK.1 kitabındaki 6 metin engelli düzeyde, 8 metin eğitsel okuma düzeyinde, 1 metin de bağımsız okuma düzeyindedir. TK.2'de, 5 metin engelli düzeyde, 6 metin eğitsel okuma düzeyinde, 1 metin de bağımsız okuma düzeyindedir. TK.3'te, 4 metin engelli düzeyde, 7 metin orta güçlüktedir. Bu kitapta bağımsız okuma düzeyinde metin bulunmamaktadır.

Çetinkaya/Uzun Okunabilirlik Formülü'nde eğitim düzeyi dikkate alındığında, 7. sınıf düzeyine uygun metin TK.1'de 1, TK.2'de 1 tanedir. TK.3'te sınıf düzeyine uygun metin bulunmamaktadır. Ders kitaplarındaki metinler ağırlıklı olarak eğitsel düzeyde olup bu düzeyin karşılığı olarak da 8-9. sınıflar işaret edilmektedir. Ders kitaplarında engelli düzeyde metinler de vardır. Bunlar da 10,11,12. sınıf düzeylerine karşılık gelmektedir. Bu sonuçlar dikkate alındığında, ders kitaplarına seçilen öyküleyici metinlerin genel olarak 7. sınıf düzeyinin üzerinde metinler oldukları anlaşılmaktadır. Bu sonuç, ders kitabına öyküleyici metin seçiminde daha dikkatli ve özenli olunması gerektiğini ortaya koymaktadır.

3. Türkçe Ders Kitaplarında İncelenen Bilgilendirici Metinlerin Okunabilirlik Puanları ve Okunabilirlik Düzeyleri

Türkçe 7. sınıf ders kitaplarında incelenen bilgilendirici metinlerin okunabilirlik puanları ve okunabilirlik düzeyleri aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 6: Türkçe Ders Kitaplarında İncelenen Bilgilendirici Metinlerin Okunabilirlik Puanları ve Okunabilirlik Düzeyleri

Ders Kitabı	Metin Adı	Ateşman Okuma Puanı	Ateşman Okunabilirlik Düzeyi	Çetinkaya/ Uzun Okuma Puanı	Çetinkaya/Uzun Okunabilirlik Düzeyi
T.K.1	Çiçek Dürbünü	45,157	Zor	22,907	Engelli Düzey
T.K.1	Okumanın İşlevi	48,724	Zor	27,452	Engelli Düzey
T.K.1	Okumak Düşünmek İçindir	83,526	Kolay	49,430	Eğitsel Okuma
T.K 1	Adını Göklere Yazdıran Çocuk	61,187	Orta Güçlükte	34,561	Engelli Düzey
T.K.1	Başarıya Gitmek Mi, Başarıyı Çekmek Mi?	55,297	Orta Güçlükte	31,315	Engelli Düzey
T.K.1	Karagöz Nedir?	30,878	Zor	8,194	Engelli Düzey
T.K. 1	Anadolu'da Kilim Demek	52,030	Orta Güçlükte	6,857	Engelli Düzey
T.K.1	İki Tekerlekli Özgürlük	22,998	Çok Zor	11,465	Engelli Düzey
T.K.1	Karlı Dağların Arkadaşı Ol	53,974	Orta Güçlükte	32,088	Engelli Düzey
T.K.1	Âşık Veysel Şatıroğlu	73,780	Kolay	43,497	Eğitsel Okuma
T.K.1	Geleneksel Türk Sanatlarından Ebru	39,275	Zor	23,163	Engelli Düzey
T.K.1	Gize	51,845	Orta Güçlükte	29,308	Engelli Düzey
T.K.2	Bir Şehidin Son Mektubu	61,293	Orta Güçlükte	34,005	Engelli Düzey
T.K.2	Barış Manço	30,953	Zor	16,259	Engelli Düzey
T.K.2	Sol Ayağım	55,734	Orta Güçlükte	31,684	Engelli Düzey
T.K.2	İnsanlarla Geçinme Sanatı	46,323	Zor	26,903	Engelli Düzey
T.K.2	Türk Mutfak Kültüründe Kahve	16,110	Çok Zor	8,409	Engelli Düzey
T.K.2	Yeni Dünya	46,901	Zor	27,326	Engelli Düzey
T.K.2	Okumak Deyince	50,038	Orta Güçlükte	28,239	Engelli Düzey
T.K.2	Okumak Ayrıcalıktır, Herkes Okuyamaz	49,553	Zor	26,855	Engelli Düzey
T.K.2	İnsan Kitaplarda Ne Arar	47,870	Zor	26,990	Engelli Düzey
T.K.2	İlk Kar	60,203	Orta Güçlükte	35,355	Engelli Düzey
T.K.2	Lavanta Kokulu Köy	21,761	Çok Zor	14,362	Eğitsel Okuma
T.K.2	Yıldırım Sesli Manasçı	60,464	Orta Güçlükte	33,818	Engelli Düzey
T.K.2	Moena Türk Köyü	57,342	Orta Güçlükte	34,334	Engelli Düzey
T.K.2	Ertuğrul'un Ocağında Uyandık	52,408	Orta Güçlükte	32,322	Engelli Düzey
T.K.3	Koca Seyit	41,589	Zor	22,898	Engelli Düzey
T.K.3	Muhteşem Kût'ül Amâre Zaferi	75,828	Kolay	43,067	Engelli Düzey
T.K.3	Yıkmak Kolay	57,896	Orta Güçlükte	34,463	Eğitsel Okuma
T.K.3	Güler Yüz	47,043	Zor	26,661	Engelli Düzey
T.K.3	İstıklâl Marşı'nın Kabulü	37,156	Zor	19,494	Engelli Düzey
T.K.3	Büyük Mimar KocaSinan	66,612	Orta Güçlükte	38,225	Engelli Düzey
T.K.3	Ankara	42,527	Zor	23,932	Eğitsel Okuma

T.K.3	Anadolu Davulu	69,199	Orta Güçlükte	38,911	Engelli Düzey
T.K.3	Müziği Neden Severiz?	34,367	Zor	17,650	Eğitsel Okuma
T.K.3	Bazı İnsanlar	26,722	Çok Zor	13,591	Engelli Düzey
T.K.3	İbni Sina	40,203	Zor	20,749	Engelli Düzey
T.K.3	Islıkla Haberleşenler	40,207	Zor	22,870	Engelli Düzey
T.K.3	Türk Havacılığına Adanmış Bir Ömür: Vecihi Hürkuş	22,872	Çok Zor	13,164	Engelli Düzey

Tablo 5 incelendiğinde, Ateşman'a göre ders kitaplarındaki bilgilendirici metinlerin okuma puanları şöyledir: TK.1 ders kitabında en düşük okuma puanı 22,998, en yüksek okuma puanı 83,526'dır. TK.2 ders kitabındaki en düşük okuma puanı 16,110, en yüksek okuma puanı 60,464'tür. TK.3 ders kitabındaki en düşük okuma puanı 26,722, en yüksek okuma puanı 69,199'dur.

Okunabilirlik düzeyleri incelendiğinde, TK.1 kitabındaki 2 metin kolay, 5 metin orta güçlükte, 4 metin zor, 1 metin çok zor düzeydedir. TK.2'de, 7 metin orta güçlükte ve 5 metin zor, 2 metin de çok zor düzeydedir. TK.3'te, 1 metin kolay, 3 metin orta güçlükte, 5 metin zor, 1 metin de çok zor düzeydedir. Ders kitaplarındaki bilgilendirici metinler ağırlıklı olarak orta güçlük düzeyindedir. TK.3 ders kitabı, bilgilendirici metinlerin zorluk düzeyinin en yüksek olduğu kitaptır. Çok kolay metin olmayıp kolay metin sayısı çok azdır. Metinler genellikle orta güçlük düzeyindedir. Ders kitaplarındaki bilgilendirici metinlerin okunabilirlik yönünden 7. sınıf düzeyinin üzerinde olduğu görülmektedir. Bu durum, öğrencilerin bu metinleri anlayıp yorumlamasında güçlük yaşayabilme tehlikesini beraberinde getirmektedir.

Çetinkaya/Uzun Formülü'ne göre, bilgilendirici metinlerin ders kitaplarındaki okuma puanları ve okuma düzeylerinin dağılımı da şöyledir: TK.1 ders kitabında en düşük okuma puanı 11,465, en yüksek okuma puanı 49,430'dur. TK.2 ders kitabındaki en düşük okuma puanı 8,409, en yüksek okuma puanı 35,355'tir. TK.3 ders kitabındaki en düşük okuma puanı 13,591, en yüksek okuma puanı 43,067'dir.

Okunabilirlik düzeyleri incelendiğinde, TK.1 kitabındaki 10 metin engelli düzeyde, 2 metin eğitsel okuma düzeyindedir. Bağımsız okuma düzeyinde bilgilendirici metin yoktur. TK.2'de, 13 metin engelli düzeyde, 1 metin eğitsel okuma düzeyindedir. Bağımsız okuma düzeyinde metin yoktur. TK.3'te, 9 metin engelli düzeyde, 3 metin eğitsel okuma düzeyindedir. Bu kitapta bağımsız okuma düzeyinde metin bulunmamaktadır. Çetinkaya/Uzun Okunabilirlik Formülü'nde eğitim düzeyi dikkate alındığında, incelenen üç Türkçe ders kitabında da 7. sınıf düzeyine uygun metin TK.1'de 1, TK.2'de 1 tanedir. TK.3'te sınıf düzeyine uygun metin bulunmamaktadır. Ders kitaplarındaki metinler ağırlıklı olarak eğitsel düzeyde olup bu düzeyin karşılığı olarak da 8-9. sınıflar işaret edilmektedir. Ders kitaplarında engelli düzeyde metinler de vardır. Bunlar da 10,11,12. sınıf düzeylerine karşılık gelmektedir. Bu sonuç, okutulan Türkçe ders kitaplarının okuma ve anlama sürecine katkı sunmaktan uzak olduğunu göstermektedir. Ders kitabı hazırlayanların ve bu kitapları derslerde kullanan öğretmenlerin bu sonuçları dikkate almalarının önemi ortadadır.

4. Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Öyküleyici ve Bilgilendirici Metinlerin Okunabilirlik Puanlarıyla Eğitim Düzeylerinin Uyumu

Tablo 7: Türkçe Ders Kitaplarında İncelenen Öyküleyici ve Bilgilendirici Metinlerin Okunabilirlik Düzeyleri

Öyküleyici Metinlerin Ateşman Formülüne Göre Düzeyleri		Öyküleyici Metinlerin Çetinkaya/Uzun Formülüne Göre Düzeyleri		Bilgilendirici Metinlerin Ateşman Formülüne Göre Düzeyleri		Bilgilendirici Metinlerin Çetinkaya/Uzun Formülüne Göre Düzeyleri	
Çok kolay	1 (%0,026)	Bağımsız okuma	2 (%0,05)	Çok kolay	-	Bağımsız okuma	-
Kolay	8 (%21)	Eğitsel düzey	11 (%28,9)	Kolay	3 (%0,076)	Eğitsel düzey	6 (%15,3)
Orta güçlükte	23 (%60,5)	Engelli düzey	15 (%39,4)	Orta güçlükte	15 (%38,4)	Engelli düzey	33 (%84,6)
Zor	6 (%15,7)	-	-	Zor	16 (%41)	-	
Çok zor	-	-	-	Çok zor	5 (%12,8)	-	-

Türkçe 7. sınıf ders kitabında öyküleyici metin sayısı 38, bilgilendirici metin sayısı 39'dur. Metin sayısı dağılımı genel olarak birbirine yakındır. Bu dağılım ders kitaplarına göre farklılık göstermektedir. Metin türlerinin okuma düzeylerinin ders kitaplarının tümüne göre dağılımı tablo 8'de gösterilmiştir. Ateşman Formülü'ne göre çok kolay ve kolay metinlerin toplamı 9 olup, yüzdesi %21, 026'dır. Bu düzeye karşılık gelen metin sayısı Çetinkaya/Uzun Formülü'nde bağımsız okuma düzeyini karşılamaktadır. Bu düzeyde metin sayısı 2 tane olup yüzdesi %0,05'tir. Öyküleyici metinler Ateşman Formülü'ne göre orta güçlük düzeyinde yoğunlaşmaktadır. Bu yoğunluk, Çetinkaya/Uzun Formülü'nde ise eğitsel düzey ve engelli düzey düzeysindedir.

Bilgilendirici metinler, her iki formüle göre de zor düzeydedir. Ateşman Formülü'ne göre bilgilendirici metinlerde sadece 3 tane kolay metin vardır. Bu düzeye karşılık gelen Çetinkaya/Uzun Formülü'ndeki bağımsız okuma düzeyinde hiç bilgilendirici metin bulunmamaktadır. Bu durum, her iki formüle göre bilgilendirici metinlerin zorluk düzeylerinin yüksek ve okuma puanlarının da öyküleyici metinlere göre dikkat çekici biçimde düşük olduğunu ortaya koymaktadır.

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Ders kitapları, tüm derslerde olduğu kadar Türkçe öğretiminde de en yaygın kullanılan ders materyallerinden birisidir. Bu sebeple, ders kitaplarının öğretim programına, öğrencilere beceri kazandıracak içeriğe, öğrencilere okuma sevgisi ve alışkanlığı kazandıracak biçimde düzeye uygun olması gerekmektedir. Ders kitaplarının öğrenci düzeyine uygunluğunu belirlemeye yönelik uygulamalardan birisi de okunabilirlik çalışmalarıdır. Bu çerçevede, bu araştırmada 2021-2022 öğretim yılında okutulan biri özel, ikisi Millî Eğitim Bakanlığı tarafından yayımlanan üç adet Türkçe 7. sınıf ders kitabındaki öyküleyici ve bilgilendirici metinlerin türlerine göre dağılımı, metinlerin ortalama sözcük ve tümce uzunluğu ortalamaları, metinlerin OSU ve OTU ortalamaları, öyküleyici ve bilgilendirici metinlerin okunabilirlik puanları ve okunabilirlik düzeyleri ile metinlerin okunabilirlik puanları ve düzeyleri eğitim düzeylerinin uyumlu olup olmadığının belirlenmesi amaçlanmıştır.

Türkçe 7. sınıf ders kitabındaki öyküleyici ve bilgilendirici metinler incelenmiştir. T.K. 1'de 15, T.K. 2'de 12, T.K. 3'te 11 olmak üzere, toplam 38 tane öyküleyici metin yer almaktadır. T.K. 1'de hem öyküleyici metin sayısı hem de toplam metin sayısı diğer ders kitaplarına göre yüksektir. T.K. 1'de 12, T.K. 2'de 14, T.K. 3'te 13 toplam 39 tane bilgilendirici metin bulunmaktadır. Ders kitaplarındaki, bilgilendirici metin sayısı arasında fazla bir fark olmadığı ve toplamda bilgilendirici

metin sayısının öyküleyici metin sayısından sadece bir fazla olduğu görülmektedir. Metin dağılımı açısından T.K. 1 ders kitabının diğer ders kitaplarından belirgin biçimde ayrıldığı söylenebilir.

7. sınıf Türkçe ders kitabında incelenen metinlerin ortalama sözcük ve tümce uzunluğu ortalamaları da incelenmiştir. Metinlerin OSU değerleri TK.1'de 2,885, TK.2'de 3,323, TK.3'te 3, 116 olarak tespit edilmiştir. Bu sonuçlara göre, ders kitaplarındaki OSU değerleri, Ateşman ve Çetinkaya'nın işaret ettiği değerlerin sınırları içindedir. OSU değerinin en düşük olduğu metin 2,091 OSU değeriyle TK.1'de yer alan "Yusufçuk" adlı masaldır. OSU değerinin en yüksek olduğu metin ise 3,752 OSU değeriyle "Piri Reis" adlı metindir. Cümle uzunluğu olarak da en kolay metin cümle uzunluğu 4 (sözcük), en zor metin cümle uzunluğu 30 (sözcük)'tür. Metinlerin OTU değer ortalamaları, TK.1'de 7,010, TK.2'de 7,591, TK.3'te 7,225 olarak tespit edilmiştir. Bu, üç ders kitabında da OTU ortalamalarının birbirine yakın ve olduğunu göstermektedir. Bu değerler, Ateşman ve Çetinkaya/Uzun tarafından belirlenen Türkçe sözcük ve tümce uzunluğu olarak belirlenen ortalama sınırlar içindedir.

Türkçe 7. sınıf ders kitaplarında incelenen öyküleyici metinlerin okunabilirlik puanları ve okunabilirlik düzeyleri de çalışma kapsamında incelenmiştir. Ateşman Formülü'ne göre ders kitaplarındaki öyküleyici metinlerin okuma puanları şöyledir: TK.1 ders kitabında en düşük okuma puanı 37,575, en yüksek okuma puanı 87,714'tür. TK.2 ders kitabındaki en düşük okuma puanı 50,582, en yüksek okuma puanı 96,224'tür. TK.3 ders kitabındaki en düşük okuma puanı 46,149, en yüksek okuma puanı 84,002'dir. Çetinkaya/Uzun Formülü'ne göre öyküleyici metinlerin TK.1 ders kitabında en düşük okuma puanı 18,137, en yüksek okuma puanı 58,865'tir. TK.2 ders kitabındaki en düşük okuma puanı 26,163, en yüksek okuma puanı 54,430'dur. TK.3 ders kitabındaki en düşük okuma puanı 24,904, en yüksek okuma puanı 47,905'tir.

Öyküleyici metinlerin okunabilirlik düzeyleri incelendiğinde, Ateşman Formülü'ne göre TK.1 kitabındaki 3 metin kolay, 9 metin orta güçlükte, 3 metin zor düzeydedir. TK.2'de, 1 metin çok kolay, 3 metin kolay, 7 metin orta güçlükte ve 1 metin zor düzeydedir. TK.3'te, 2 metin kolay, 7 metin orta güçlükte, 2 metin de zor düzeydedir. Ders kitaplarında çok kolay, kolay ve zor metin sayısı fazla değildir. Metinler genellikle orta güçlük düzeyindedir. Ateşman Formülü'ne göre ders kitaplarındaki öyküleyici metinlerin büyük ölçüde orta güçlükte okuma düzeyine sahip olduğu anlaşılmaktadır. Bu durum okunabilirlik yönünden seçilen metinlerin sınıf düzeyine uygun oldukları söylenebilir.

Öyküleyici metinler Çetinkaya/Uzun Formülü'ne göre, TK.1'de 6 metin engelli düzeyde, 8 metin eğitsel okuma düzeyinde, 1 metin de bağımsız okuma düzeyindedir. TK.2'de, 5 metin engelli düzeyde, 6 metin eğitsel okuma düzeyinde, 1 metin de bağımsız okuma düzeyindedir. TK.3'te, 4 metin engelli düzeyde, 7 metin orta güçlüktedir. Bu sonuçlara göre, 7. sınıf düzeyine uygun metin TK.1'de 1, TK.2'de 1 tanedir. TK.3'te sınıf düzeyine uygun metin bulunmamaktadır. Ders kitaplarındaki metinler ağırlıklı olarak eğitsel düzeyde olup bu düzeynin karşılığı olarak da 8-9. sınıflara gelmektedir. Ders kitaplarında engelli düzeyde metinler de vardır. Bunlar da 10,11,12. sınıf düzeylerine karşılık gelmektedir. Bu sonuçlar dikkate alındığında, ders kitaplarına seçilen öyküleyici metinlerin genel olarak 7. sınıf düzeyinin üzerinde metinler oldukları anlaşılmaktadır. Bu sonuç, ders kitabına öyküleyici metin seçiminde daha dikkatli ve özenli olunması gerektiğini ortaya koymaktadır.

Bilgilendirici metinlerin okunabilirlik puanları ve okunabilirlik düzeyleri ise şu şekildedir: Ateşman Formülü'ne göre TK.1'de en düşük okuma puanı 22,998, en yüksek okuma puanı 83,526'dır. TK.2'de en düşük okuma puanı 16,110, en yüksek okuma puanı 60,464'tür. TK.3'te en düşük okuma puanı 26,722, en yüksek okuma puanı 69,199'dur. Çetinkaya/Uzun Formülü'ne göre, TK.1'de en düşük okuma puanı 11,465, en yüksek okuma puanı 49,430'dur. TK.2'de en düşük okuma puanı 8,409, en yüksek okuma puanı 35,355'tir. TK.3'te en düşük okuma puanı 13,591, en yüksek okuma puanı 43,067'dir.

Bilgilendirici metinlerin okunabilirlik düzeyleri Ateşman Formülü'ne göre incelendiğinde, TK.1'de 2 metin kolay, 5 metin orta güçlükte, 4 metin zor, 1 metin çok zor düzeydedir. TK.2'de, 7 metin orta güçlükte ve 5 metin zor, 2 metin de çok zor düzeydedir. TK.3'te, 1 metin kolay, 3 metin orta güçlükte, 5 metin zor, 1 metin de çok zor düzeydedir. Bilgilendirici metinlerin zorluk düzeyinin en yüksek olduğu TK.3 ders kitabıdır. Ders kitaplarında çok kolay bilgilendirici metin olmayıp metinlerin düzeyinin ağırlıklı olarak orta güçlük düzeyinde olduğu görülmektedir.

Bilgilendirici metinlerin okunabilirlik düzeyleri Çetinkaya/Uzun Formülü'ne göre incelendiğinde, TK.1'de 10 metin engelli düzeyde, 2 metin eğitsel okuma düzeyindedir. TK.2'de, 13 metin engelli düzeyde, 1 metin eğitsel okuma düzeyindedir. TK.3'te, 9 metin engelli düzeyde, 3 metin eğitsel okuma düzeyindedir. Ders kitaplarında bağımsız okuma düzeyinde metin bulunmamaktadır. Bilgilendirici metinlerin eğitim düzeyi dikkate alındığında, 7. sınıf düzeyine uygun metin TK.1'de 1, TK.2'de 1 tanedir. TK.3'te sınıf düzeyine uygun metin bulunmamaktadır. Ders kitaplarındaki metinler ağırlıklı olarak eğitsel düzeyde olup bu düzeyinin karşılığı olarak da 8-9. sınıflardır. Ders kitaplarında engelli düzeyde metinler de vardır. Bunlar da 10,11,12. sınıf düzeylerine karşılık gelmektedir. Bu sonuçlar dikkate alındığında, okutulan 7. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki bilgilendirici metinlerin okunabilirlik yönünden sınıf düzeyinin üzerinde olduğu anlaşılmaktadır. Bu sonuç, metinlerin okuma ve anlama sürecine katkı sunmaktan uzak olduğuna ve öğrencilerin bu metinleri anlayıp yorumlamasında güçlük yaşayabilme tehlikesine dikkat çekmektedir. Ders kitabı hazırlayıcıların ve bu kitapları derslerde kullanan öğretmenlerin bu sonuçları dikkate almalarının önemi ortadadır.

Türkçe ders kitaplarındaki öyküleyici ve bilgilendirici metinlerin okunabilirlik düzeyleri de karşılaştırılmıştır. Ders kitaplarında öyküleyici ve bilgilendirici toplam metin sayısının birbirine çok yakın olduğu ve metin sayısı dağılımının dengeli olduğu görülmektedir. Ateşman formülüne göre, çok kolay ve kolay düzeydeki öyküleyici metinlerin toplamı 9 olup, yüzdesi %21,026'dır. Bu düzey, Çetinkaya/Uzun Formülü'nde bağımsız okuma düzeyini karşılamaktadır. Bu düzeyde metin sayısı Çetinkaya/Uzun Formülü'nde 2 tane olup yüzdesi %0,05'tir. Öyküleyici metinler Ateşman Formülü'ne göre orta güçlük düzeyinde yoğunlaşmaktadır. Bu yoğunluk, Çetinkaya/Uzun Formülü'nde ise eğitsel düzey ve engelli düzey şeklindedir.

Diğer taraftan bilgilendirici metinlerin her iki formüle göre daha zor oldukları anlaşılmaktadır. Ateşman Formülü'ne göre bilgilendirici metinlerde sadece 3 tane kolay metin vardır. Bu düzeye karşılık gelen Çetinkaya/Uzun Formülü'ndeki bağımsız okuma düzeyinde hiç bilgilendirici metin bulunmamaktadır. Bu durum, her iki formüle göre bilgilendirici metinlerin zorluk düzeylerinin yüksek ve okuma puanlarının da öyküleyici metinlere göre dikkat çekici biçimde düşük olduğunu ortaya koymaktadır.

Alanyazında okunabilirlikle ilgili yapılan çalışmalarda elde edilen sonuçlar da değişiklik göstermektedir. Sağlam, İnce ve Eker (2018) çalışmalarında, 2017-2018 eğitim öğretim yılında okutulması önerilen ortaokul 5. sınıf Türkçe ders kitabının öğrencilerin yaş ve düzeylerine uygun olup olmadığını araştırmışlardır. Flesch-Kincaid ve Gunning Fog Index Formüllerine göre, kitabın okunabilirlik düzeyinin zor anlaşılır ve Ateşman Formülü'ne göre de orta güçlükte olduğu sonucu elde edilmiştir.

Baki (2019), Türkçe dersi 8. sınıf kitabındaki metinleri okunabilirlik formüllerine göre incelemiştir. Araştırmada, Ateşman Okunabilirlik Formülü'ne göre öyküleyici metinlerin ise tamamının kolay metinler olduğunu açıklanmaktadır. Bu sonuç, araştırmamızdaki verilerle uyuşmamaktadır. Araştırmamızda, aynı formüle göre incelediğimiz ders kitaplarında öyküleyici metinler orta güçlük düzeyinde olup zor metinler de bulunmaktadır. Baki, Çetinkaya'nın Okunabilirlik Formülü'ne göre ise öyküleyici metinlerin tamamının, bilgilendirici metinlerin çok büyük oranda eğitsel düzeyde (8 ve 9 sınıf) olduğunu ortaya koymuştur. Bu bulgu da araştırmamızda sonuçlarıyla örtüşmemektedir. Bizim araştırmamızda hem öyküleyici hem de bilgilendirici metinler

Çetinkaya'nın Okunabilirlik Formülü'ne göre zor ve sınıf düzeyinin üzerinde olduğunu göstermektedir.

Alanyazında, araştırmamızda ulaştığımız sonuçlara yakın ve benzer bulgular ortaya koyan çalışmalar da vardır. Zorbaz (2007) Ateşman Formülü'yle incelediği ders kitaplarındaki masallara ilişkin yaptığı araştırmada ise metinlerin sınıflara göre çok değişmediğini, 6. sınıf ile 7. sınıf için seçilmiş metinler arasında güçlük yönünden neredeyse hiçbir fark olmadığını; Okur ve Arı (2013), 6., 7. ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarında, Bağcı ve Ünal (2013) Türkçe dersi 8. sınıf kitabındaki öyküleyici metinlerin, okunabilirlik düzeylerinin daha kolay olduğunu; Mirzaoğlu ve Akın (2015) Türkçe dersi 5. sınıf kitabındaki öyküleyici metinlerin bilgilendirici metinlere göre daha basit, okunabilirlik düzeylerinin daha yüksek olduğunu; Özdemir (2016), okunabilirlik puanı bakımından bilgilendirici metinlerin öyküleyici metinlere göre daha düşük olduğunu, bilgilendirici metinlerin daha zor olduğunu; Bozlak (2018), 2017-2018 eğitim öğretim yılında kullanılan 5. sınıf Türkçe ders kitabındaki hikâye edici metinlerin okunabilirlik düzeylerinin sınıf düzeysine göre uygun olmadığını bulgulamışlardır.

Bu sonuçlar, Türkçe ders kitapları üzerinde yapılan okunabilirlik çalışmalarının sınıf düzeyine ve kullanılan okunabilirlik formüllerine göre değişiklikler gösterdiğini ortaya koymaktadır. Yıllar içerisinde ders kitapları ve metin seçimi ile ilgili elde edilen tecrübeler dikkate alındığında bunu doğal karşılamak gerekir. Farklı okunabilirlik formülleri ile yapılacak araştırmalarda farklı sonuçların elde edilmesi, okunabilirlik formüllerinin Türkçe metinler için henüz tam seçicilik ve belirleyicilik ortaya koyamadığını da belirtmek gerekir. Bunun için, Türkçe metinlerin okunabilirliğini daha gerçekçi ve somut biçimde ortaya çıkarabilecek formüllerin üretilmesi ihtiyacı da ortadadır.

Türkçe ders kitaplarına seçilecek metinlerin okunabilirlik özelliklerinin tespit edildikten sonra seçilmesinin önemli olduğu anlaşılmaktadır. Aksi halde ders kitaplarının program hedeflerini gerçekleştirebilmesi ve öğrencilerin anlama-anlatma becerilerine katkı sağlayabileceğini söylemek mümkün değildir. Bu çerçevede ders kitabı yazarlarının ders kitaplarına metin seçiminde zengin bir antolojiye sahip olmaları büyük önem taşımaktadır. Zaman zaman görülen aynı ve farklı sınıflara ait ders kitaplarında aynı metinlerin yer alması, bunun gereğini ortaya koymaktadır. Ders kitabı hazırlanırken, geçerli ve güvenilir çalışmalarla elde edilen metinler hakkında öğrencilerin ve öğretmenlerin görüşlerinin de mutlaka göz önünde bulundurulması son derece önem taşımaktadır.

Kaynakça

Adib, A. H. Endang, S. & Dewi, C. (2021). Examining the readability level of reading texts in English textbook for İndonesian senior high school. *Journal of English Language Studies, 6*(1), 18-35.

Aktaş, Ş. & Gündüz, O., (2001). *Yazılı ve sözlü anlatım – kompozisyon sanatı*. Akçağ Yayınları.

Ateşal, Z., (2013). Didaktik metinlerin anlaşılabilirlik düzeyi (9. sınıf örneği) [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Ateşman, E. (1997). Türkçede okunabilirliğin ölçülmesi. *A.Ü. Tömer Dil Dergisi, 58*, 171-174.

Baki, Y. (2019). Türkçe dersi 8. sınıf kitabındaki metinlerin okunabilirliği. *Dil Eğitimi ve Araştırmaları Dergisi, 5*(1), 30-46.

Bağcı, H. & Ünal, Y. (2013). İlköğretim 8. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin okunabilirlik düzeyi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi, 1*(3), 12-28.

Bozlak, Ü. G. (2018). 2016-2017 ve 2017-2018 eğitim ve öğretim yıllarında 5. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki hikâye edici metinlerin Uzun-Çetinkaya formülü ile okunabilirlik düzeyleri/düzeylerinin incelenmesi. *Akra Kültür Sanat ve Edebiyat Dergisi, 14*(6), 209-234.

Cemiloğlu, M. (2006). *İlköğretim okullarında Türkçe öğretimi.* Alfa Aktüel Yayınları.

Çakır, F. (1997). *İlkokul Türkçe ders kitaplarının eğitim öğretime uygunluğunun değerlendirilmesi.* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Çetinkaya, G. (2010). *Türkçe metinlerin okunabilirlik düzeylerinin tanımlanması ve sınıflandırılması.* [Yayımlanmamış doktora tezi]. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Karatay, H., Bolat, K. K. & Güngör, H. (2013). Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin okunabilirlik ve anlaşılabilirliği. *The Journal Academic Social Science Studies, 6,* 603-623.

Kavcar, C., Oğuzkan, F. & Aksoy, Ö. (2002). *Yazılı ve sözlü anlatım*. Anı Yayıncılık.

Mirzaoğlu, V. & Akın, E. (2015). 5.sınıf Türkçe ders kitabındaki metinlerin okunabilirliği üzerine bir inceleme. *Siirt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 5,* 146-155.

Nurbayan Y. & Bahtiar I. R. (2019). The readibility of Arabic textbook for student of sentor high school in ındonesia written by Zakiyah Arifah and Nadia Afidati. *EDUCARE: International Journal for Educational Studies, 12*(1), 25-38.

Özdemir, S. (2016). Beşinci sınıf Türkçe ders kitabındaki öyküleyici ve bilgilendirici metinlerin okunabilirlik durumu. *Sınırsız Eğitim ve Araştırma Dergisi*, *1*(1), 33 – 46.

Özmen, R. G. (2001). Okuma becerisi, *Konu alanı ders kitabı inceleme kılavuzu-Türkçe 1-8,* (hzl. Prof. Dr. Ayşegül Ataman & diğerleri). Nobel Yayın Dağıtım.

Sever, S. (2006). Türkçe öğretiminin çözülemeyen sorunları. *Varlık, 1189,* 8-16.

Sağlam, D., İnce, M. & Eker, C. (2018). Ortaokul 5. sınıf Türkçe ders kitabının okunabilirlik düzeysi ve yaş düzeyine uygunluk açılarından değerlendirilmesi. *Turkish Studies Educational Sciences, 13*(11), 1139-1151.

Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2006). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin Yayıncılık.

Yulianto, (2019). An analysis on readability level of english reading texts for English grade students. *Journal of English for Academic, 6* (1), 81-91.

Zorbaz, K. Z. (2007). Türkçe ders kitaplarındaki masalların kelime-cümle uzunlukları ve okunabilirlik düzeyleri üzerine bir değerlendirme. *Eğitimde Kuram ve Uygulama, 3*(1), 87-101.

Araştırmada Kullanılan Türkçe 7. Sınıf Ders Kitapları

T. K. 1: Kır, T., Kırman, E. & Yağız, S. (2019). *Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Türkçe Ders Kitabı 7.* Devlet Kitapları.

T. K. 2: Akgül, A., Demirer, N., Gürcan, E., Karadaş, D., Karahan, İ. & Uysal, A. (2021). *Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Türkçe 7 Ders Kitabı.* Devlet MEB Kitapları**.**

T. K. 3: Erkal, H. & Erkal, M. (2019). *Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Ders Kitabı Türkçe 7.Sınıf.* Özgün Yayınları.